

Den Haag en Brussel willen klimaatbeleid desnoods tegen de zin van de burger doorduwen

Door [Coen de Jong](#) - 1 mei 2021
Geplaatst in [Klimaat](#)

Eurocommissaris Frans Timmermans, die over de aanpak van klimaatverandering gaat, benadrukte [in een uitzending van Nieuwsuur](#) van 26 april dat Europa in 2050 klimaatneutraal moet zijn en dat Nederland 'er een schepje bovenop moet doen'. Timmermans waarschuwde dat [de nieuwe Europese Klimaatwet](#) lidstaten zal gaan dwingen de klimaatdoelen te halen.

Tegelijk hapert overal in Nederland de uitvoering van het Klimaatakkoord. Gemeenten krijgen weerstand van burgers die hun huizen niet gasvrij willen maken en smeken Den Haag om 'doorzettingsmacht', een vriendelijk woord voor dwangmiddelen.

Bewoners van 'proeftuinen' willen geen warmtepomp

Op lokaal niveau wordt als eerste zichtbaar wat de effecten zijn van aan Brusselse en Haagse tekentafels bedachte vergezichten. Nederland heeft - als enige EU-lidstaat - gekozen voor het aardgasvrij willen verwarmen van woningen en gebouwen.

In Assen staan wethouder Karin Dekker van GroenLinks en boze huiseigenaren in de Assense 'proeftuinwijken' lijnrecht tegenover elkaar. De regionale zender RTV Drenthe [meldde op 1 februari](#) dat bewoners van de 'proeftuinen' in hun huizen geen warmtepomp willen installeren, omdat die veel duurder zou zijn dan de gemeente voorspiegelt: 'bewoners zijn zonder steun van het Rijk de eerste

Den Haag en Brussel willen klimaatbeleid desnoods tegen de zin van de burger doordruwen

zeven jaar duurder uit dan met aardgas'.

Angst voor dwangmaatregelen

De gemeente Assen was - via wethouder Dekker - één van de veertig middelgrote steden in het stedennetwerk G40 die op 1 februari in een brief aan de ministers van Economische Zaken en Binnenlandse Zaken schreven dat er 'jaarlijks 600 miljoen tot 1 miljard van het Rijk naar de gemeenten moet voor de overstap van aardgas naar het warmtenet (...). Zonder dat extra geld is het voor ons als gemeenten onmogelijk om wijken van het aardgas af te halen en duurzaam te verwarmen'.

Bovendien [vrezten bewoners van Assen](#) dat het aardgasvrij maken van hun woningen in de toekomst niet op vrijwillige basis zal gebeuren. Niet geheel ten onrechte. Want het stedennetwerk G40 kaartte volgens RTV Drenthe in de eerder genoemde brief aan dat ze als gemeenten 'niet de macht hebben om een wijk van het aardgas af te halen, ook al steunen de meeste bewoners dat. Het wettelijke instrument daarvoor ontbreekt'. Dit tot woede van een groep bewoners in Assen, die wethouder Dekker ervan beschuldigen dat ze achter hun rug om in Den Haag de landelijke politiek om dwangmaatregelen verzoekt.

Haagse geheimtaal

Dat het aardgasvrij maken van huizen niet volgens plan verloopt weerspiegelt zich in de brief die minister van Binnenlandse Zaken Kajsa Ollongren op 13 april naar de Tweede Kamer stuurde over de voortgang van het Programma Aardgasvrije Wijken. 'Een wijkgerichte aanpak op basis van louter vrijwilligheid is volgens proeftuingemeenten niet haalbaar. Als sluitstuk voor het aardgasvrij maken van een wijk zijn wettelijke bevoegdheden noodzakelijk, zoals de mogelijkheid om de levering van aardgas te kunnen beëindigen.'

Ollongren vermeldt als struikelblok 'het ontbreken van een breed gedragen en overkoepelend verhaal'. Dat verhaal - de klimaatneutrale toekomst die Frans Timmermans en klimaatactiviste Greta Thunberg uitdragen - is er natuurlijk al lang. Feit is dat Nederlandse burgers - ook als ze de zorgen over klimaatverandering delen - vaak niet de hoge kosten voor de aanleg van een warmtepomp kunnen opbrengen.

Volgens Ollongren staan 'het ontbreken van voldoende instrumentarium voor versnelling' en 'beperkingen van het huidige wettelijke kader' de oplossing in de weg. Dit zijn natuurlijk eufemismen voor bestuurlijke dwangmaatregelen. Waardoor onwillige burgers op termijn verplicht mee moeten in het groene vergezicht.

Verleiding door planbureaus

De regering voelt zich gesteund door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), dat op 18 februari

Den Haag en Brussel willen klimaatbeleid desnoods tegen de zin van de burger doorduwen

in het rapport [Warmtetransitie in de praktijk](#) schreef: 'Verleiding is vanuit het Klimaatakkoord een belangrijk instrument, maar heeft ook haar beperkingen. Een belangrijk punt hierbij is dat op dit moment iedere huiseigenaar in feite een veto heeft voor de overgang naar een voorkeursalternatief. Met name gemeenteambtenaren geven zodoende aan instrumenten te missen.'

Hierin weerklinkt de noodkreet van GroenLinks-wethouder Dekker uit Assen. Waarna het PBL in het rapport de vraag stelt 'willen we doorzettingsmacht?' Het PBL denkt daarbij onder andere aan het loslaten van de - nu in de Gaswet opgenomen - gasaansluitingsplicht voor woningen.

Maar wat als de warmtenetten toch niet in staat blijken om huizen goed te verwarmen? Dan dwingt de regering straks burgers richting een oplossing die niet eigenstandig werkt. Wat als - zoals de Kamerbrief ook ergens vermeldt - de gemeenten uiteindelijk als tussenoplossing voor de hybride warmtepomp gaan kiezen? Dan is daarvoor alsnog een gasaansluiting in de huizen nodig.

Timmermans: 'menschheid moet zich aanpassen aan klimaatcrisis'

De situatie in Assen toont het dilemma van het Klimaatbeleid in een notendop. Landelijk kunnen regeringen van alles willen, de slagingskans hangt af van de lokale omstandigheden.

Hetzelfde speelt op Europees niveau. De Europese Commissie en de EU-lidstaten willen met de Europese klimaatwet vastleggen dat de Europese Unie tegen 2050 geheel klimaatneutraal is. Al in 2030 moet de uitstoot van broeikasgassen zoals CO₂ met 55 procent zijn afgenomen ten opzichte van 1990. EU-lidstaten zijn verplicht om op nationaal niveau maatregelen te nemen om deze doelstelling te bereiken, al is er over de invulling van die maatregelen nog weinig afgesproken.

Nieuwsuur [interviewde op 26 april](#) Frans Timmermans, die aankondigde dat 'de mensheid zich zal moeten aanpassen aan de klimaatcrisis' en dat 'de nieuwe Europese Klimaatwet tot grote veranderingen zal leiden'.

Europese Commissie wil lidstaten 'corrigeren'

Interviewer Sander van Hoorn vroeg uitnodigend aan Timmermans of hij de Klimaatwet namens de Europese Commissie ging handhaven. Timmermans zag het inderdaad als zijn taak om lidstaten te 'disciplineren' en sprak over de mogelijkheid van sancties.

De Europese Commissie wil een lidstaat - bijvoorbeeld Nederland - die de klimaatdoelen niet haalt in gebreke kunnen stellen en via een gang naar het Europese Hof 'corrigeren'. Timmermans wil daarmee op Europees niveau wat Ollongren nationaal voor ogen heeft.

Den Haag en Brussel willen klimaatbeleid desnoods tegen de zin van de burger doorduwen

Verdeling van de pijn

Timmermans benadrukte dat de klimaatdoelen voor de Europese Unie als geheel zijn afgesproken en waarschuwde tegen *free rider* gedrag, waarbij landen bewust op de bagagedrager gaan zitten. Het is afwachten of Frans Timmermans bijvoorbeeld het machtige Duitsland zal durven te 'disciplineren' wanneer Berlijn aankondigt de Europese klimaatdoelen niet te halen. En het zal voor EU-lidstaten waaronder Nederland nog een hele kluit zijn om medewerking van hun bevolking voor klimaatmaatregelen te krijgen.

'Bevorderende en belemmerende factoren'

Over die medewerking valt het nodige te lezen in het op 29 april verschenen rapport van het Sociaal Cultureel Planbureau met de titel [Woningverduurzaming: willen en kunnen betekent nog niet doen](#).

Onder de kop 'bevorderende en belemmerende factoren' prikt het SCP de illusie door dat een overkoepelend verhaal zoals dat van Timmermans alle huiseigenaren gaat overtuigen: 'Het is geen vanzelfsprekendheid dat motivatie en een positieve houding ten aanzien van duurzaamheid altijd zullen leiden tot duurzaam gedrag.' De meeste Nederlanders willen in theorie best hun huis verduurzamen, maar ze zullen dat pas doen als het voor henzelf praktisch én financieel haalbaar is. Zoals het SCP vaststelt: 'De kloof tussen algemeen milieubesef en gedrag zien we ook terug bij duurzaamheidsinvesteringen in woningen: deze blijken vooral praktisch gemotiveerd te zijn; nog geen 10 procent doet dit primair voor het milieu.'

Het is niet vreemd dat huiseigenaren hun eigen financiële positie en woongenot belangrijker vinden dan een papieren toekomstvisie uit Den Haag of Brussel. Verleiding werkt immers alleen bij een voorstel waar beide partijen plezier aan gaan beleven.

NIMBY-gedrag

Zelfs de bewoners van de Amsterdamse wijk IJburg - van wie bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 een aanzienlijk deel op GroenLinks en D66 stemde - kwamen [massaal in opstand](#) tegen de plannen van GroenLinks-wethouder Marijke van Doorninck om hoge windturbines in het IJmeer te plaatsen.

De bewoners waren wel voor het uitgangspunt van schone energie, maar de windturbines zagen ze liever elders in Nederland staan. Omdat die geluidsoverlast veroorzaken, het uitzicht belemmeren en slecht zijn voor de natuur rond IJburg.

Wethouder van Doorninck kijkt inmiddels naar mogelijkheden om de windturbines elders te plaatsen, bijvoorbeeld vlakbij de gemeentegrens met Diemen - uit het zicht van Amsterdamse bewoners. Of de bewoners van Diemen blij zijn met deze *Not in my back yard*- opstelling is de vraag.

Den Haag en Brussel willen klimaatbeleid desnoods tegen de zin van de burger doorduwen

Binnentredingsrecht

De mogelijkheid van dwangmaatregelen is vanaf het begin in het klimaatbeleid opgenomen. Het Klimaatakkoord van 2018 vermeldde het 'binnentredingsrecht' in woningen. In 2020 maakte de gemeente Utrecht [als eerste aanstalten](#) om burgers in de wijk Overvecht-Noord die niet van het gas af wilden ('gasklevers') daartoe te dwingen.

Via artikel 7ag van de Crisis- en Herstelwet kan de regering namelijk aan een gemeente het recht geven om bij experimentele projecten (zoals de 'proeftuinen') het recht op een gasaansluiting buiten werking te stellen. Een door de Tweede Kamer aangenomen motie - van VVD-Kamerlid Daniël Koerhuis en eenmansfractie Henk Krol - [stak hier een stokje voor](#).

Duwtjes uit Den Haag

Hoe lang de geest van deze motie standhoudt is de vraag. Weliswaar citeert het PBL (anoniem) een gemeentemedewerker die zegt huiverig te zijn om de Crisis- en Herstelwet in te zetten tegen burgers: 'Dat gaan we natuurlijk nooit doen. Als je nu al ziet waar we al tegenaan zijn gelopen in die buurt, om dan ook nog een keer te zeggen, wij komen bij u het gas afsluiten. Op papier lijkt het heel doortastend, maar ik denk dat geen college of geen raad zich hieraan gaat branden.'

Maar wellicht krijgen twijfelende gemeenten straks op hun beurt duwtjes uit Den Haag.

Burgers zijn ook kiezers

De Nederlandse regering én Frans Timmermans bereiden zich voor om klimaatbeleid desnoods tegen de zin van de burger door te duwen. De overgang van verleiding naar bestuurlijke dwangmaatregelen is politiek riskant. Huiseigenaren zijn goed in staat zich te organiseren: ze zijn relatief vaak hoger opgeleid en kennen de weg naar bezwaarprocedures en de media.

En huiseigenaren stemmen vaak op politieke partijen als D66, GroenLinks en de VVD die het huidige klimaatbeleid hebben vormgegeven. En weglopende kiezers, daar helpt geen verleiding of dwangmaatregel tegen.

De onafhankelijke berichtgeving van Wynia's Week wordt mogelijk gemaakt door de donateurs. Steunt u ook deze broodnodige, ongebonden journalistiek? Graag! Doneren kan op verschillende manieren. Lees [HIER](#). Hartelijk dank!